

FORENINGEN AF GRUNDTVIGSKE VALG- OG FRIMENIGHEDER

ÅRSSKRIFT 2011

Indhold

Høve og Havrebjerg Valgmenigheder - en præsentation	s.3
Liselund	s.7
Udsmykningen i Høve valgmenighedskirke	s.10
Program for årsmødet 2011	s.11
Dyrtider	s.12
Generalforsamling	s.13
Nyt om og til menighederne	s.14
Tema: Gudstjenesten	s.14
Hvordan holder vi gudstjeneste i de frie menigheder?	s.15
Gudstjenesteformer: kursus d. 4-5 feb. 2011	s.17
Velkommen i kirken	s.18
Referat fra sidste årsmøde	s.19
Regnskab	s.22
Regnskab for Orlovskassen	s.23
Oversigt over menighederne/adresseliste	s.24
Kort og kørselsvejledning til Liselund	s.31

Tilmeldingblanket til årsmødet vedlagt

Brug foreningen hjemmeside, når du har brug for at hente information om ansættelser, menigheder, jura, arrangementer m.m. Hjemmesiden rummer mange nyttige informationer og er ganske let at finde rundt i. Du vil kunne finde svar på mange af de spørgsmål, som ellers bliver rettet til vores formand, og mange nyttige links. Husk også at gøre opmærksom på, hvis der er noget, du mangler på hjemmesiden.

www.friegrundtvigske.dk

Høve og Havrebjerg valgmenigheder - en præsentation

Hvor livet har fået mening

I februar 1904 samledes en flok mænd og koner i Havrebjerg til et vigtigt møde. De kom fra landsbyen og omegnen, og på dagsordenen var et eneste punkt: Skal vi danne frimenighed og bygge vores egen kirke?

Det er en stor beslutning at træffe, og der blev drøftet frem og tilbage længe, men på et tidspunkt rejste en af gårdejerne sig op og sagde: "Der er ikke mere at betænke sig på, nu bygger vi!", og snart efter havde forsamlingen købt grund. Samme sommer stod kirken færdig, og den blev indviet i det tidlige efterår.

I september 1979 kunne Havrebjerg Valgmenighed fejre 75 års dagen for indvielsen, og i jubilæumsskriftet er der et indlæg af daværende formand, Hans Frandsen, under overskriften: *Hvor livet har fået mening*. Han skriver: "Hvad var så baggrunden for denne beslutning? Ja, det kan vi jo kun tænke os til; men jeg føler, at det, der for de fleste gjorde det endelige udslag, vel nok var dette, som mange fra deres højskoleophold og andels-bevægelsen havde erfaret, nemlig at være fælles om en sag og føle, hvor stor en rigdom der kunne ligge i det.

Denne indstilling skulle være nok til at bære det fællesskab om en kirke, som man åbenbart på det tidspunkt har savnet i den almindelige sognemenig-

hed. Kirken blev bygget, og i september 1904 blev den indviet, og den skulle nu stå sin prøve."

Det var baggrunden for beslutningen, men hvad var gået *forud*?

Meget! Ikke mindst var præsten Niels Dael vendt hjem fra Argentina og havde slået sig ned i Høve. Dael havde fået sin grundtvigske "opdragelse" dels fra barndomshjemmet i Vendsyssel, dels fra 5 års højskoleophold i Askov. I Argentina havde han lært at holde af livet i en fri menighed.

Niels Dael 1909

Sydvestsjælland var tidligt en egn præget af vækkelser, så jorden var godt gødet for en mand som Dael. I perioden 1824 til 1842 var der sket en stor udskiftning af præster i sognene mellem Holsteinborg og Slagelse.

Mange af de nye kom direkte fra København og var prægede af Grundtvig og hans tanker. Samtidig var der opstået stærkt røre blandt lokale kristne lægfolk. Hjulpet på vej af de nye præster, kaldet "de 12 apostle" bredte vækkelsen sig – så meget, at dette hjørne af Sjælland blev kaldt "Det hellige land" af biskop Mynster, og det var vist ikke positivt ment! På et tidspunkt nåede vækkelsen også til sogne nord for Slagelse.

Knap 25 år før mødet i Havrebjerg blev der holdt et lignende møde på Høve Mark. Her havde man i 1876 bygget et forsamlingshus og en friskole, men nu ville en række familier også bygge kirke og danne valgmenighed. Blandt initiativtagerne var Johannes Feldthusen, Johannes Vedel og Rasmus Dinesen. Ønsket var at få egen præst, fordi man ikke var videre tilfreds med de gudstjenester, der blev holdt i sognekirken.

I lang tid havde man ganske vist nydt godt af, at den grundtvigske præst fra Sønderup, Peter Rønne, holdt regelmæssige gudstjenester i Høve. Hans far var sognepræst dér og inviterede sønnen til at prædike med jævne mellemrum. På de søndage var kirkebænkene fyldt af folk ikke kun fra sognet, men fra hele egnen. Da faderen gik af, blev der imidlertid sat en stopper for det. Den nye sognepræst nægtede at overlade prædikestolen til Peter Rønne, og nu savnede familierne at høre en grundtvigsk prædiken. Så

stiftede de egen menighed og gik i gang med at bygge.

Kirken stod klar til indvielse i februar 1880, og præst blev Karl Rønne, fætter til Peter og lige så grundtvigsk. Men Karl var mere frihedssøgende. Inden i ham voksede snart en trang til at gå skridtet videre og danne frimenighed, og det fik han lov til. I 1883 skiftede menigheden status.

Efter 12 år i Høve, rykkede Karl Rønne imidlertid teltpælene op og flyttede til Stevns. Så stod man med egen frimenighed og kirke men ingen præst. I 6 år gik det videre med skiftende prædikanter, men så var det også nok.

Nu begyndte jagten for alvor på at finde en afløser, og man havde egentlig også fundet én - da Niels Dael kom forbi! Hans kone, Martine, led af dårligt helbred, så da de var en tur hjemme fra Argentina i 1897, bestemte parret sig for at blive i Danmark. Johannes Vedel inviterede den hjemvendte til at komme og holde foredrag i Høve. Han måtte gerne tage præstekjolen med. Efter at have hørt Dael, var alle enige om, at *han* var den helt rigtige, og så tilbød man ham stillingen. Dael sagde ja, og det blev indledningen til et langt og lykkeligt ægteskab mellem præst og menighed i Høve – og siden også i Havrebjerg.

Her var der også god grøde i det grundtvigske. I 1867 var et ungt par, Johanne og Hans Frandsen flyttet til Gudum fra Aarslev på Fyn. De havde hørt til flokken omkring Vilhelm

Høve valgmenighedskirke

Birkedal i Ryslinge, og på den nye hjemegn fandt de hurtigt sammen med ligesindede. Ikke mindst takket være dem og deres vidt forgrenede slægt var der i 1904 efterhånden samlet en flok, der turde gå nye veje og danne frimenighed.

Endnu engang var det utilfredshed med de stedlige gudstjenester, der gjorde udslaget. I 1897 var embedet som sognepræst i Havrebjerg ledigt. De grundtvigske forsøgte at få en mand efter deres hjerte ansat, men uden held. Året efter rejste Peter Rønne så fra Sønderup, og det bidrog yderligere til en følelse af at være husvild. Hvor kunne man gå i kirke?

Blikket blev rettet mod syd, og snart begyndte familierne at rejse den lange vej til Høve - men det var lidt

omstændeligt. Så inviterede man i stedet Niels Dael til at komme nordpå og prædike et par gange om måneden. I sognekirken måtte han ganske vist ikke optræde, det ville sognepræsten ikke høre tale om, for Dael var hverken biskoppeligt ordineret eller officielt udnævnt præst - men der var jo forsamlingshuset.

I længden duede det dog ikke. Mere vil have mere: man ville også gerne kunne holde dåb og fejre nadver, og den 3. februar 1904 blev den store beslutning da taget om at bygge egen kirke. Så måtte det stå sin prøve!

Og har kirkerne så det: stået deres prøve? Det kan man vel ikke give et entydigt svar på, men de står der endnu og danner ramme om et grundtvigsk kirkeliv med guds-

tjeneste, dåb, konfirmation, bryllup og begravelse. Her samles vi i glæde og sorg og alt ind imellem og får sat livets tildragelser i perspektiv. Folkelige møder, foredrag og fester holdes fortsat i forsamlingshuset ved siden af. Der er med andre ord tale om et par hjemlige steder.

Siden 1904 har Høve og Havrebjerg haft et tæt samarbejde. Vi arrangerer møder og udflugter sammen, og sidst men ikke mindst deler vi præst. I 1942 gik Dael på en velfortjent pension og blev afløst af Erling Bugge, læge og vendelbo med erfaring som frivillig

hjelpepræst i Tårs. Bugge var her i 20 år, og ved hans tilbagetrækning enedes menighederne om at søge optagelse i folkekirken som valgmenigheder. Efterfølgeren, Jørgen Dilling-Hansen, kom fra en kontorchef-stilling i Unesco i Paris og blev ansat som valgmenighedspræst i 1963. Det var han i næsten 30 år, indtil også han gik på pension og i 1992 afløstes af vores nuværende præst, Iben Snell.

Henning Chr. Ipsen

Havrebjerg Valgmenighedskirke

Liselund

Liselund

Liselund var oprindelig en lystgård, bygget på en udstykning fra Antvorskov slotshave, ved siden af ruinerne af Antvorskov Kloster. I 1908 kom frimenighedspræsten Niels Dael på besøg – og blev betaget af havens ro og skønhed. Den var sammen med de gamle bindingsværks-længer netop den ramme, han ledte efter til at realisere en idé, han havde arbejdet med i flere år: at skabe en slags højskole, en *menighedsskole*. Da lystgården kort tid efter blev sat til salg, købte Niels Dael straks.

I forbindelse med Niels Daels fødselsdag den 20. juni var der vanen tro samlet mere end 500 gæster fra hele landet i Høve præstegårdshave. Her fremlagde han sine visioner om en skole, hvor kirkelivets tanker kunne komme til udtryk på samme måde, som

folkelivets tanker var kommet det i Folkehøjskolen. "... det har været en ulykke for folkelivet, at kirkelivet ikke på samme måde har haft sin skole, som kunne være et brændpunkt for de kirkelige tanker."

Skolen skulle ikke være en præsteskoie, for ifølge Niels Dael kan et menneske ikke læse sig til præst; kun i livets skole, i et menighedsfællesskab kan man tildannes til at være præst. Det skulle være en *menighedsskole*, hvor kirkeligt interesserede mennesker kom og hørte, hvad der kan siges ud af kirkens indhold. Lærerne skulle være præster og højskolelærere, som boede rundt omkring i landet, "for de mænd, der for alvor skal vidne om kirkens tanker, må helst bo i en levende menighed og være vant til at vidne ud af det kirkeliv, de daglig lever i".

"Det er ganske fortrinligt at sende sin præst bort i 8-14 dage. Han kommer friskere, anderledes spillevende tilbage. Hvad vil det ikke sige for præsterne at komme til sådant et sted, som er brændpunkt for alle kirkens tanker, og gå der og gnide deres tanker op ad de andre læreres tanker! Vi ved, hvor megen betydning, det har for én, at folk spørger. Folk kan spørge det bedste op i én... Det vil tvinge præsterne til at samle sig om, hvad der er deres ejendommelighed. Det vil give sådan en præst et stød til for alvor at blive sig selv, så han kan give det bedste, han formår. Og det kommer atter menigheden til gode".

Havde folkene i Høve og Havrebjerg været skeptiske før overfor Daels ide, så forsvandt denne skepsis nu som dug for solen. Han fik stor opbakning til sit forehavende, og i januar 1909 blev det

første vintermøde holdt på Liselund: 14 dages samvær med foredrag, samtale og sang. Den store interesse for vintermødet betød, at der i august blev holdt et tilsvarende Sommermøde. Disse to møder har siden 1909 fundet sted i henholdsvis januar og august (på nær under 2. verdenskrig, hvor besættelsesmagten beslaglagde Liselund i efteråret 1944, og stedet blev så ødelagt, at det først var muligt igen at gennemføre et møde i august 1946).

I 1911 begyndte menighedsskolen. I 30 år gennemførtes den i november, december, februar og marts, som regel med 20-30 elever. Under krigen lukkede skolen imidlertid og kom aldrig i gang igen.

Den gamle lystgård blev hurtigt for lille. Siden 1918 er der revet ned og bygget ud og om. Men Liselund er fortsat præget af sit udspring: de

Københavnerbørn på koloni på Liselund

gamle møbler fra Amelie og Niels Dael skaber hjemlig hygge i stuerne, malerierne af lærere og støtter ser til fra væggene, og i salen kan man nyde det enkle smukke rum, der egner sig lige godt som kirkesal og foredragssal.

Det er især de store halvårslige møder, der har skabt Liselunds ry som et sted af ånd, hvor menighedsfællesskabet kom til udtryk. Niels Dael inviterede til vinter- og sommermøder helt frem til sin død i 1951. I 1944 havde han og Amelie Dael overdraget Liselund til et fond, hvis bestyrelse overtog ledelsen.

Liselund drives fortsat af det selvejende Liselundfondet.

Ikke kun på Liselund blev der bygget; Niels Dael havde et skarpt blik for, hvor der var behov for en hjælpende hånd. I 1912 købte han jord ved Kirke Stillinge, hvor han lod opføre et sommerhus samt en feriekoloni, der sikrede børn fra det indre København mulighed for at komme på ferie ved vandet. Gårdfolk i de 2 menigheder sørgede for forplejningen.

Vibeke Hein

Udsmykningen i Høve Valgmenighedskirke

I efteråret 1909 henvendte Niels Dael sig til maleren Niels Skovgaard for at høre, om han ville påtage sig at udsmykke Høve Frimenighedskirke. I 1905 var kirken blevet udbygget med kor og apsis, og nu var der doneret en gave til kirkeudsmykning.

Det viste sig ikke at være noget helt nemt projekt. Skovgaard fandt, at der var nogle "forbistrede forhold i rummet" – og det var netop tilbygningen af apsis og kor. I malerens øjne delte den kirken op på en uhensigtsmæssig måde, der mindede om den gamle katolske brug af kor og skib, hvor koret var forbeholdt de gejstlige og skibet lægfolket. Den opdeling stred imod hans egen grundtvigske holdning: At præst og læg netop

var *fælles* om at være Guds menighed. Den stred også imod tanken om det almindelige præstedømme, hvor "enhver, der er krøbet ud af dåben, både er præst, biskop og pave". Derfor ville han gerne have kirkerummet "samlet" igen. Men hvordan?

Det tog lidt tid, men så fandt han på en løsning. Hvis man inddrog den væg, der adskilte kor og skib, i selve udsmykningen, kunne der skabes en sammenhæng.

Først i 1911 var Niels Skovgaard færdig med sin udsmykning, men da var det også blevet et stort værk. Hele væggen mellem skib og kor er bemalet, overvejende i en kraftig blåviolet farve der leder tanken hen på nattehimmelen. Men det er et tæppe: Tæppet mellem

det hellige og det allerhelligste i Jerusalems tempel, som flængedes i to dele, da Jesus døde på korset.

Foroven ser man folderne og ophænget, omkring korbuen de flossede flige og rundt i selve buen forkynder et salmevers af Brorson:

”Nu er Tæppet sønderrevet
og en Indgang aabnet blevet
i Guds Helligdom at gaa
for ham uden Frygt at staa”

Foran tæppet, til venstre for korbuen, hænger den korsfæstede frelser – og til højre, lige over prædikestolen, svæver Helligåndsduen i en krans af lys. *Ovenover* tæppet kan menigheden læse: ”Men dersom jeg gaar bort, vil jeg sende Talsmanden til jer.”

Midt i det hele finder man syvstjernen. Hvad laver den dér? Det er der muligvis en forklaring på i Johannes’ Åbenbaring. Her omtales synet af en menneskesøn, der holder 7 stjerner i sin højre hånd. Han byder Johannes at skrive 7 breve til 7 menigheder i Lilleasien og fortæller, at ”de 7 stjerner er de 7 menigheders engle.” Det drejer sig om menighederne i Efesos, Smyrna, Pergamon, Thyatira, Sardes, Filadelfia og Laodikea.

I sit store digt ”Christenhedens Syvstjerne” fra 1855 læser Grundtvig

brevene som rettet mod 7 folkemenigheder i kirkehistorien: urmenigheden i Jerusalem, oldkirken i Grækenland, pavekirken i Rom, klosterkirken på de britiske øer, de evangeliske menigheder i Tyskland, kirkerne i Norden og endelig en kristenhed, han tænkte, skulle vokse frem i Indien.

I digtet bliver især menigheden i Filadelfia (den nordiske folkemenighed) forbundet med et rigt blomstrende kirkeliv. Valgmenighedskirken i Høve’s officielle navn er ”Filadelfia”, søskendekærlighed.

Men tilbage til tæppet! Bag de flossede flige dukker alteret frem, og det er et strålende syn. Over apsis skinner solen i en tindrende lyseblå mandorla, og på begge sider svæver englebørn mellem hvide og rosa skyer. På baggrund af de mørke farver i skibet virker det lys, som findes i koret, ekstra voldsomt og befriende: det er virkelig det allerhelligste – og der er fri adgang! Enhver kan gå lige ind.

På den måde er det lykkedes Niels Skovgaard at forvandle rummet med de ”forbistrede forhold” til et rum med en stærk forkyndelse.

Iben Snell

Program for årsmødet 2011

Lørdag den 28. maj 2011

- Kl. 11 – 12 Registrering og indkvartering.
Opkrævning udsendes og den enkelte menighed betaler samlet inden mødet. Kvittering bedes medbragt.
Indkvartering foregår på Liselund, på Hotel Frederik II, Slagelse Vandrerhjem samt hos private. Alle mødes på Liselund.
- Kl. 12 – 13 Let forplejning med sandwich kan forud bestilles.
- Kl. 13 Velkomst
Foredrag ved frimenighedspræst Peter Haandsbæk Jensen:
'Kan der komme noget godt fra Nazareth? Nutidens skepsis overfor kirke og kristendom'.
- Kl. 14³⁰ Kaffe, te og kage
- Kl. 15¹⁵ Generalforsamling. Dagorden efter vedtægterne.
- Kl. 17³⁰ Pause
- Kl. 18³⁰ - Middag
Udendørs sangaften. Forfriskning. Natmad.

Søndag den 29. maj 2011

- Kl. 8 – 9 Morgenmad
- Kl. 9³⁰ Gudstjeneste i Høve ved Iben Snell
Gudstjeneste i Havrebjerg ved Oluf Steinlein
Efter gudstjenesterne er der orientering om kirkerne.
- Kl. 12 – 13 Let middag
- kl. 13 Foredrag ved sognepræst Torben Bramming, Ribe:
'Guds aseitet – virkelighedens Gud'
- Kl. 14³⁰ Kaffe, te og kage. Afslutning. Afrejse.

Tilmelding til den enkelte menigheds præst, som sender en samlet tilmelding senest **30. april** til Iben Snell, Sorø Landevej 306, 4261 Dalmose, ibensnell@yahoo.dk

Pris: Hele mødet 1000 kr.

Lørdag: 500 kr.

Søndag: 300 kr.

Børn er – naturligvis – gratis!

Betaling: OBS OBS

Menighederne bedes indbetale det fulde beløb for de tilmeldte medlemmer. Menighederne hæfter for deres medlemmers betaling.

Menigheden kan betale for deltagelse eller opkræve beløbet hos den enkelte deltager. **Betaling skal ske senest d. 15. maj til konto: 6275 325692**

Dyrtider...

Som alle kan se, så er det i år blevet noget dyrere at deltage i årsmødet. Det er der flere grunde til. For det første er det blevet dyrere at holde et møde på grund af stigende priser generelt. For det andet er Høve og Havrebjerg valgmenigheder ikke så heldige at have en nærliggende efterskole, som de kan samarbejde med omkring afviklingen af årsmødet. De har derimod Liselund, som jo er et vældig dejligt og oplagt sted for dem at holde årsmøde. Men Liselund er en institution, som skal overleve som en almindelig virksomhed, og derfor er de naturligvis nødt til at forlange de sædvanlige priser.

I bestyrelsen har vi talt en del om priserne på årsmøderne og er blevet enige om, at vi meget gerne vil debattere dette på mødet i år. Vi tror, at vi kan blive nødsaget til at ændre de seneste års praksis i forhold til årsmøderne, hvor foreningens udgifter til underskudsdekning stort set har været begrænset til betaling af honorarer for foredrag, og i flere tilfælde har menigheden frivilligt valgt at afholde alle omkostninger. Dette er typisk sket i forbindelse med, at menigheden har

haft jubilæum. Såfremt foreningens tilskud fortsat skal begrænses til dækning af honorar for foredrag, kan det blive en umulighed for mindre og ikke så velhavende menigheder at have værtskabet. Vi er åbne for, at foreningen skal yde et større bidrag til afholdelse af årsmøde, enten ved at anvende en del af den kapital, som foreningen har oparbejdet, eller eventuelt ved en lille kontingentforhøjelse, som så kan anvendes til afholdelse af årsmøder, så vi gør det muligt for alle menigheder at være værter.

Vi mener det er meget vigtigt, at årsmøderne styrkes og støttes. De er jo stadig vores kerneaktivitet i foreningen.

Vi har i år holdt er meget velbesøgt kursus omkring gudstjenesteformer, og det viste sig jo, at prisen på dette kursus ikke afholdt menigheder fra at deltage.

Vi kan i år opfordre til, at menighederne overvejer at betale en del af udgifterne for deres deltagende medlemmer. Det gør en del menigheder allerede.

Bestyrelsen

Kommende årsmøder:

2012 – Ågård Frimenighed

2013 – Københavns og Vartov valgmenigheder

2014 – Vejstrup Valgmenighed

Generalforsamlingen

I foreningens vedtægter står der

§ 4. *Den årlige generalforsamling afholdes sammen med det i § 3 omtalte årsmøde. Generalforsamlingen er øverste myndighed i alle foreningens anliggender.*

Generalforsamlingen indvarsles ved skriftlig meddelelse til menighedernes formænd og præster senest 2 måneder, før den skal afholdes.

Forslag, der ønskes behandlet, må skriftligt indgives til bestyrelsens formand senest en måned før generalforsamlingen. Endelig dagsorden udsendes senest 14 dage før generalforsamlingen.

Hver menighed har 5 stemmer. Alle afgørelser træffes ved almindelig stemmeflerhed.

På generalforsamlingen vælges bestyrelsesmedlemmer og en suppleant for hver landsdel. Endvidere vælges en revisor og en revisorsuppleant.

Ekstraordinær generalforsamling holdes, når 3 bestyrelsesmedlemmer eller mindst 5 menigheder ønsker det. Den afholdes snarest muligt og senest 2 måneder efter, at begæringen er fremsat, og indvarsles skriftligt med mindst 14 dages varsel.

Foreløbig dagsorden for generalforsamlingen 2011

(der kan komme ændringer /tilføjelser til dagsordenen. Endelig dagsorden udsendes inden mødet)

1. Valg af dirigent og stemmetællere
2. Formandens beretning
3. Regnskab for 2010 , herunder fastsættelse af kontingent
5. Valg til bestyrelse. På valg er:
 - Margaretha Balle-Petersen, Vartov Valgmenighed (ønsker ikke genvalg)
 - Mogens Foldager, Morsø Frimenighed (ønsker ikke genvalg)
 - Mette Marslund, Vejstrup Valgmenighed (modtager genvalg)
6. valg af suppleanter. Suppleanter vælges for ét år, en for hver landsdel.
 - Sjælland: Laura Lundager Jensen, Osted Valgmenighed
 - Fyn: Karen Bisgaard, Ryslinge Frimenighed
 - Jylland: Karen Marie Holm, Gjellerup Valgmenighed
7. Valg af revisor og revisorsuppleant
8. Orlovskassen
 - a) Beretning
 - b) Regnskab for 2010 (i årsskriftet)
 - c) Fastsættelse af kontingent for 2011
 - d) Valg af revisor og revisorsuppleant
 - e) Ændring af vedtægter: § 4 "*Ansøgningerne behandles normalt en gang om året*". Ændres til: "*Ansøgningerne behandles normalt to gange om året.*"
Ansøgninger skal være formanden i hænde senest 1. maj og 1. november."
9. evt.

NYT om og til menighederne

- Morsø Frimenighed har fået ny præst. Det er Hanne Dahl, som d. 1. aug. 2010 efterfulgte Erik Overgaard.
- Sagen omkring Sydfyns Frimenigheds ansøgning om brug af sognekirke er stadig ikke afklaret. Den ligger i øjeblikket hos Ombudsmanden, og vi afventer sagens forløb.
- Foreningen har i det forløbne år arrangeret et meget velbesøgt kursus i Ryslinge om gudstjenesteformer. Det kan der læses mere om på temsiderne.
- En del menigheder kæmper stadig med *Skat* for at få adgang til oplysninger om medlemmernes indtægter med henblik på fastsættelse af bidrag. Der har vist sig at være variationer i holdningen hos de forskellige skattecentre. Foreningen har gjort og gør stadig et arbejde for at gøre adgangen til informationer lettere.

TEMA: Gudstjenesten

Gudstjenesten er kerne og centrum i menigheden. Det er omkring den, mennesker samles og bliver til en menighed, et fællesskab, en kirke; det er omkring den, der bygges kirkebygninger og til den der skrives salmer og prædikener. Det er fordi der skal holdes gudstjeneste, at der må tænkes teologisk og det er her ritualerne har deres sted og finder deres form. Uden gudstjeneste er der slet ingen kirke og ingen menighed.

Det gælder naturligvis for alle kirker, men jeg tror, at de grundvigske valg- og frimenighedens medlemmer - og andre medlemmer af frie menigheder i det hele taget - er sig dette endnu mere bevidst end den øvrige del af det danske kirkeliv. Vi ved godt, at uden vores gudstjenester så falder vores menigheder sammen. For vi har jo ikke en institution i ryggen til at holde

kirken oppe, sådan som den øvrige del af den danske folkekirke.

Fællesskabet i de frie menigheder er i ganske særlig grad bygget op omkring gudstjenesten og den form for forkyndelse, som menigheden fastholder som det centrale. Det er her, vi kommer for at lytte og sige tak, eller lytte og lovsyng, hvis man skal tale lidt mere gammeldags! Det er her, vi kommer for at blive døbt ind i det kristne fællesskab med både Gud og andre mennesker. Det er her, vi kommer for at få tilgivelse for det, som vi gør med vores liv og dage, så vi kan gå igen ud som frie mennesker og leve ordentlige liv. Det er her, vi kommer for at trøstes, glædes og få en opsang, når den slags er nødvendigt.

Fordi gudstjenesten er kerne og samling i menigheden, er det klart, at det også altid vækker bekymring, hvis

der er svigtende deltagelse. Og mange af vores menigheder gør sig jævnligt tanker om, hvordan de kan få medlemmerne til at gå mere i kirke – måske især de yngre generationer, som stadig ikke er særlig flittige kirkegængere.

Det er grunden til, at vi valgte at sætte fokus på gudstjenesten i et kursus, som blev holdt i vinter, og at gudstjenesten er tema i dette års årsskrift.

I bestyrelsen har vi planer om at udgive et lille katalog over de forskellige former for gudstjenester, som de enkelte menigheder har afprøvet. Kataloget er ment som en inspiration til andre menigheder. Med

det i hånden kan man kontakte andre og høre om erfaringer og problemer.

Men det kræver menighedernes aktive medvirken, hvis dette projekt skal kunne gennemføres.

Derfor vil vi gerne opfordre de enkelte menigheder til kort at beskrive deres forskellige forsøg med gudstjenester og sende dem til redaktør Mette Marslund. Vi vil gerne understrege, at dette lille projekt ikke handler om at forsøge at ensrette eller pålægge de enkelte menigheder noget. Det er ment som en inspiration til mangfoldighed og variation og vil kunne anvendes efter behag.

Mette Marslund

Hvordan holder vi gudstjeneste i de frie menigheder?

Fra tid til anden har der været gjort forsøg på at få et overblik over de variationer i gudstjenesternes udformning, der findes i de grundtvigske valg- og frimenigheder. Men det har ikke været let, en vis skyhed over for at tale offentligt om emnet har gjort sig gældende. Ikke desto mindre må det være nyttigt, ja nødvendigt, at vide, hvad vi gør og hvorfor, og være helt klar over, hvad vi skal og må og kan gøre, når vi skal beslutte, hvad vi vil gøre – og eventuelt gøre anderledes.

Reelt er fri- og valgmenigheder ens stillet, trods vores forskellige formelle forhold til den folkekirkelige institution. Denne fik i 1992 en ny autoriseret Højmesseordning, hvori det udtryk-

keligt siges, at højmissen er *sognets* faste hovedgudstjeneste på søn- og helligdage. Der blev ikke autoriseret tilsvarende ordninger for andre gudstjenester; men i det samtidig udsendte Alterbogstillæg hedder det, at disse kan udformes "frit til lejligheden – inden for den evangelisk-lutherske bekendelse", dog med dåb og nadver efter gældende ritualer. Med "andre gudstjenester" menes andentjenester og hverdagsgudstjenester i sogne- menigheder samt alle gudstjenester i hospitaler, fængsler, plejehjem, valgmenigheder osv.

I virkeligheden spiller den folkekirkelige tradition en langt større rolle, både i fri- og valgmenigheder, end

disse retsregler. Dens dybeste lag er fra den katolske tid, især den stadige skiften mellem faste led, som går igen i alle gudstjenester, og skiftende led som følger kirkeåret. Epistler og evangelier i 1. tekstrække blev udvalgt i ældre middelalder. Reformationen styrkede lægfolkets deltagelse ved salmesang og brug af modersmålet, ligesom den stillede prædikenen i centrum og i Danmark skar mange led bort som overflødige.

I ortodoksiens og barokkens tidsalder voksede gudstjenesterne igen. Der kom ind- og udgangsbønner, samt andre bønner hver gang præsten tog fat på et nyt led. Kirkeritualet fra 1685, som var den sidste samlende ordning før den, som kom i 1992, fastslog 7 salmer før prædikenen og 5 efter – som minimum! Under indflydelse af pietisme og rationalisme opløstes det stive og ensartede præg efterhånden. Præsterne fik lov til selv at vælge salmerne, og disses antal reduceredes, derimod ikke bønnernes. I 1800-tallet kom der flere småændringer, bl.a. indførtes 2. tekstrække.

1900-tallet har kendt forskellige tendenser. Før 1960 var den højkirkelige retning stærkt fremme. På dens program stod genindførelsen af meget, der var røget ud ved reformationen. Derefter kom en modernistisk strømning med inspiration fra amerikanske frikirker: nye salmer, rytmisk musik o.m.m. Heroverfor ville den folkekirkelige majoritet, både den

grundtvigske og Indre Mission fastholde traditionen. På den baggrund blev højmesseordningen 1992 omsider til. Den er pluralistisk ved at indeholde mange valgmuligheder.

Grundtvigs mest synlige fingeraftryk på gudstjenesten er den nytestamentlige hilsen: "Fred være med jer" i nadverritualet. Derudover har han i samvirke med andre kræfter bidraget til at genindføre trosbekendelsen, styrke menighedernes opslutning om dåb og nadver og ikke mindst salmesangen. Her har de frie menigheder haft en central betydning og det samme kan siges om de lavkirkelige tendenser, der har gjort sig gældende i 1900 tallet, i retning af større enkelhed, uden messesang og messeklæder.

Så hvordan holder vi nu gudstjeneste? I Københavns og Vartov Valgmenigheder har vi i 1980'erne efter grundige drøftelser i studiekreds og ved menighedsmøder, gennemført en yderligere forenkling: Indgangsbøn og kollekter er forenet og helt nyskrevet (udgivet under titlen *Indgangskollekter 1993*), den ekstra velsignelse efter kirkebønnen udgår og i stedet for udgangsbøn gives meddelelserne til sidst; nadverritualet er ganske kort med tavs uddeling, og menigheden sidder under læsningen fra det gamle testamente og epistlerne, rejser sig kun for trosbekendelsen og evangeliet, dåb og nadver.

Torben Damsholt

Gudstjenesteformer: Kursus den 4.-5. februar 2011

I et stormomsust døgn på Ryslinge Højskole afholdt foreningen et meget velbesøgt kursus med 55 deltagere fra 21 menigheder. Kurset bød på gode foredrag og debatter i en hyggelig atmosfære i gode omgivelser under ledelse af Margaretha Balle-Petersen og Aksel Bording.

Torben Damsholt, tidligere præst i Vartov og Københavns valgmenigheder, indledte med et indholdsrigt foredrag, der bar titlen: *"Hvordan holder vi gudstjeneste i de frie menigheder"*.

Torben Damsholt gennemgik først de historiske forandringer, som gudstjenesteformen havde gennemgået siden middelalderen, og gjorde rede for retsgrundlaget for at en valgmenighed kan udforme sin gudstjeneste frit indenfor den evangelisk lutherske lære. Sluttelig fortalte han om den form, som Vartov og Immanuelskirken i København havde valgt at følge. Foredraget gav efterfølgende anledning til en god times debat og samtale.

Efter aftenmaden var der gudstjeneste i Nazaretkirken ved Henrik Jensen, Ågård frimenighed. En tankevækkende gudstjeneste, som var bygget op over temaet: *"Tid"*. Gudstjenesten var komponeret, så den vekslede mellem udvalgte læsninger, salmer og tolkninger. Tilbage på højskolen var der aftenkaffe og hygge med vin, øl og vand.

Efter morgensang om lørdagen hørte vi et foredrag af Dorthe Tofte-Hansen, sognepræst i Dalum, om *"Musikalske*

fornyelser i gudstjenesten". Dorthe fortalte først indgående om kirke-musikkens historiske udvikling siden middelalderen. I den sidste del fortalte hun engageret om sit arbejde og erfaring med især babysalmesang, som hun så som en god mulighed for at gøre unge forældre fortrolige både med at synge og være i kirkerummet. Afslutningsvis måtte alle deltagere op og afprøve et par af Dorthes danse – sanglege. Det var fint med lidt bevægelse og smilet kom hurtigt frem.

Dernæst hørte vi et inspirerende og mættet foredrag med titlen: *"Hvad forestiller en gudstjeneste"* af professor Erik. A. Nielsen, Københavns Universitet om sammenhængen og linjen i gudstjenestens enkelte dele. Bagefter en god debat som imidlertid blev afbrudt af frokost-servering.

Kursets sidste punkt var *"nye gudstjenesteformer"* med oplæg fra Laura Lundager Jensen, valgmenighedspræst i Osted og Janne Sulkjær, valgmenighedspræst i Vallekilde. Begge fortalte engageret om deres forsøg på især at inddrage og engagere børn, konfirmander og deres forældre i gudstjenesten. Oplæggene gav anledning til en god samtale, hvor oplægsholderne fik mulighed for at uddybe deres tanker.

Undervejs i kurset blev både højskole-sangbogen og salmebogen flittigt brugt.

Efter kaffen lørdag drog deltagerne mættede af gode oplevelser hjem hver til sit.

Aksel Bording

Velkommen i kirken

Når man er så heldig at vokse op i et land, hvor der blandt andet har levet en mand ved navn Grundtvig, som så gavmildt har delt ud af sange og opbyggelige ord, så bliver man let forvænt.

Familien og jeg går i kirke – ikke hver eneste søndag, men i hvert fald en gang om måneden / hver 6. uge. Det føles som et brusebad for sjælen, man går hjem med fornyet energi og frisk inspiration til sit liv.

Der er mange familier med børn i vores omgangskreds som med mere eller mindre dårlige undskyldninger, aldrig er at finde i kirken. Deres yndlingssætning er som regel, at det er bedre at sidde på kroen og tænke på kirken, end det er at sidde i kirken og tænke på kroen. Jeg er af en helt anden mening, for hvis man ikke orker at give sin kirke eller menighed 12 timer om ÅRET!!!! så må man være meget træt anlagt. En anden af deres undskyldninger er sportsudøvelse. Sport er vigtigt, men det er ens tro også. Især i denne tid. Ingen sportsgren/udøver vil tage skade af at holde 1 pause hver 5-6 uge. Det er jo et valg, man tager.

Man hører også tit, at folk vil have gudstjeneste på andre tidspunkter. Men så må man gerne fortælle mig, mor til flere sportsudøvere på højt plan, hvad det er, som gør, at man

kan køre fra Svendborg til Kolding kl. 06 om morgenen til et stævne, og man *ikke* kan køre i kirke kl. 9.40 ?

Man hører tit, at menigheder rundt omkring vil lave noget nyt for at tiltrække børnefamilier, ofte fordi børnefamilierne har sagt: HVIS I laver dit eller dat – SÅ kommer vi. Jeg tror ikke på, at det nytter noget. De fleste vil alligevel ikke "spilde" deres tid på at komme i kirke.

For hvis man ikke har fået en vane med at gå i kirke, fordi man tør tro på noget, tør stå ved at man tror, og sidst men ikke mindst kan forstå, at ens tro skal også passes og plejes med ny næring, så kommer man bare ikke i kirken, hvad enten det så er for at synge "Påskeblomst hvad vil du her", eller for at spise pasta bolognaise og se film.

Nu har vi boet i udlandet et stykke tid, og her skal ens tro også finde et naturligt hjemsted, og DET er ikke altid nemt.

En almindelig, jeg havde nær sagt, "kedelig" og forudsigelig kirke og gudstjeneste er præcis, hvad vi savner mest. En gudstjeneste hvor man kender ritualen, så man kan nøjes med at koncentrere sig om det vigtigste – Ordet. Og hvor man kan synge med på salmerne – de gode gamle, smukke. Og jeg bruger ikke ordet kedelig negativt i denne

sammenhæng, men derimod til at beskrive den ro, der skal være uden om Ordet.

Det er at vide, hvornår man skal rejse sig op, og hvorfor, og bare kan gøre det pr. automatik, er så befriende. Man skal ikke stille sig selv spørgsmålet: mon der er nadver i dag? eller skal vi pludselig op og kramme hinanden? For det er svært, for ikke at sige umuligt, at koncentrere sig om at lytte, hvis man ikke kan slappe af.

Og det er jo det, en gudstjeneste skal være for os: et sted hvor man kan give slip på det hele; stole på Guds nåde, og at alt er, som det plejer, dvs. i gode hænder, og så lytte og tage ind, finde ny inspiration, nye tanker, uden at spekulere så meget på alt det udenoms. Gudstjenesten er for mig stedet, hvor man får sit åndelige brusebad. Og det har man brug for jævnligt. Desværre ligger Den danske Kirke i Paris 2,5 timers kørsel væk, og med gudstjeneste kl. 10 er det ligesom opgivet på forhånd.

Vi har i stedet fundet en Baptistkirke, som vi indimellem kommer i, men der er så langt fra deres gudstjeneste til den almindelige danske gudstjeneste, at vi faktisk oftest helst er fri.

De synger nogle usandsynlig dårligt oversatte og intetsigende sange i sammenligning med vores vidunderlige salmeskat. Men det er nogle søde, venlige og forstående mennesker, som vi er kommet til at holde meget af, så det opvejer lidt for den manglende Grundtvigske ånd!

Og så er det jo godt, at man har internettet og kan høre højmassen på P1 via netradio, og man kan endda skifte til en anden søndag, hvis præk'nen ikke du'r!

Men sommetider glemmer vi det fuldstændigt! at det er søndag altså! og laver pandekager i stedet, og går til i fordærv med slemme kortspil, som for eks. fedtmule eller 500, på en højhellig søndag! Amen!

Stine Marslund Boutonnet

Fra sidste års møde i Skanderup

Mødet i Skanderup i 2010 blev en afsked med foreningens formand gennem mange år, Kurt V.Andersen og med sekretær Lisbeth Andreasen, som også i mange år har ydet et stort stykke arbejde.

Generalforsamlingen var flyttet frem som det første punkt efter velkomsten, og et af de væsentlige punkter dette år var nyvalget. Kurt V. Andersen havde valgt at træde tilbage efter mange år på posten som formand og fik mange roser og megen tak med på vejen. Kurt har været en utrolig flittig og energisk formand, som har været med til at sætte sit præg på foreningen og give de grundtviske valg- og frimenigheder en røst i mange forskellige fora. Lisbeth Andreasen fik også tak og mange roser for sit mangeårige virke for foreningen.

Da begge de to afgående medlemmer af bestyrelsen har virket så længe og gjort en stor indsats på hver deres område, kunne det måske forekomme vanskeligt at finde egnede afløsere, men det lykkedes dog på udmærket vis, da Margaretha Balle-Petersen, Vartov, som hidtil havde været næstformand, indvilgede i at påtage sig posten i hvert fald for det kommende år. Og på posten som sekretær blev Aksel Bording, Stevns valgt. Desuden blev Jens Anker Boelsmand, Norddjursland valgt, og han fungerer nu som næstformand.

I sin beretning talte Kurt om tidens forsøg på at modarbejde de gamle

myter og fortællinger som grundlaget for vores tilværelse. "Det moderne samfund og dermed staten fjerner sig mere og mere fra enhver tilknytning til myten eller billedet af, hvem vi er. I stedet anvendes et andet ord for neutralitet. Den moderne pseudo-intellektuelle elite bruger i stedet ordet mangfoldighed, som indgår i stort set enhver form for såkaldt værdibeskrivelse.

Men for at denne mangfoldighed kan være andet end luftigt tankespind, som omfatter alt og derfor intet, så må mangfoldigheden jo bestå af en række billeder af, hvem vi er i al vores forskellighed. Egenarten udspringer af forskellene".

Kurt sluttede med at opfordre os i de frie menigheder til at holde fast ved fortællingen og have Grundtvigs ord i stadig erindring, når han i Nordens Mytologi siger: "Mennesket er ingen abekat, bestemt til at efterabe sig selv til verdens ende. Mennesket er et guddommeligt eksperiment af ånd og støv".

Skanderup Valgmenighed fejrede sit 100 års jubilæum ved årsmødet, og det satte sit tydelige præg på mødet. Efter generalforsamlingen holdt biskop i Haderslev stift Niels Henrik Arendt foredrag om "Kristendommen som offentlig budskab".

Det var også Niels Henrik Arendt, der stod for gudstjenesten om søndagen. Lørdag aftens program bød på underholdning ved lokale kræfter. De opførte komedien "Svend, Knud og

Valdemar", efter middagen og de mange festtaler, og det blev sent før folk kunne tage afsked og komme i seng.

Søndagens foredrag stod Bjarne Nielsen Brovst for. Han fortalte på sin vanlige livlige facon om Martin A.Hansen.

Sammendrag ved Mette Marslund

**Dansk Kirketidende
Grundtvigsk Forums månedsmagasin**

Valg- og Frimenighedernes årsskrift lægger i år op til drøftelse af gudstjenesteformer. Debatten foregår især i Dansk Kirketidende.

Tag selv del i debatten, læs Dansk Kirketidende!

Gratis prøveabonnement (2 numre) kan bestilles på LL@vartov.dk

Prøvenumre af Dansk Kirketidende vil være fremlagt under årsmødet.

Foreningen af Grundtvigske Valg-og Frimenigheder

Regnskab 2010

DRIFTSREGNSKAB:	2009	
<u>Indtægter:</u>		
Kontingenter	95.750	98.997
Renter	1.520	4.065
<u>Indtægter i alt</u>	97.270	103.062
 <u>Udgifter</u>		
Bestyrelsesudgifter	22.053	18.923
Eksterne møder	0	0
Administrationskursus - netto	0	0
Bidrag til præstekonvent	17.448	16.113
Kirkepolitisk følgegruppe	0	0
Møde i Grundtvigs Fond	1.144	0
Årsskriftet	20.301	20.776
Kontorudgifter	332	1.353
Afholdelse af årsmøde	399	7.247
Vedligeholdelse hjemmeside	2.668	13.918
	14.300	11.000
Udgifter i alt	78.645	89.330
Årets overskud	18.625	13.732
Balance	97.270	103.062
 STATUS		
<u>Aktiver:</u>		
Fjordbank Mors	264.373	245.123
Tilgodehavende kontingent	6.385	7.447
<u>Aktiver i alt</u>	270.758	252.570
 <u>Passiver:</u>		
Skyldige poster	0	437
Egenkapital:		
Egenkapital 01.01.2010	252.133	238.401
Årets overskud	18.625	13.732
Egenkapital 31.12.2010	270.758	252.133
<u>Passiver i alt</u>	270.758	252.570

Bjergby, den 27. januar 2011. Mogens Foldager, kasserer

Regnskabet er gennemgået og revideret uden bemærkninger.

Odense, den 5. februar 2011. Anders Lundsgaard

Regnskab for Orlovskassen 2010

DRIFTSREGNSKAB:		'2009
<u>Indtægter:</u>		
Kontingenter	23.468	0
Renter	1.263	3.672
Øvrige indtægter		<u>0</u>
<u>Indtægter i alt</u>		3.672
<u>Udgifter</u>		
Refusioner	38950	40.912
Kontorudgifter	76	0
Gebyrer	0	0
Udgifter i alt		<u>39.026</u>
Årets underskud		14.295
Balance		3.672
STATUS		
<u>Aktiver:</u>		
Fjordbank Mors		111.100 139.187
Tilgodehavende kontingent		1.209 0
<u>Aktiver i alt</u>		112.309 139.187
<u>Passiver:</u>		
Egenkapital:		
Egenkapital 01.01.2010	126.604	163.844
Årets underskud	14.295	37.240
Egenkapital 31.12.2010		112.309 126.604
Skyldig refusion		0 12.583
<u>Passiver i alt</u>		112.309 139.187

Bjergby, den 27. januar 2011. Mogens Foldager, kasserer

Regnskabet er gennemgået og revideret uden bemærkninger.
Odense, den 5. februar 2011. Anders Lundsgaard

Alfabetisk fortegnelse over

DANMARKS GRUNDTVIGSKE VALG- OG FRIMENIGHEDER

- tilsluttet Foreningen af Grundtvigske Valg- og Frimenigheder.

Fortegnelsen bliver løbende opdateret på www.friegrundtvigske.dk med undtagelse af medlemstal, som kun ændres én gang årligt, nemlig i forbindelse med kontingentbetaling til foreningen. Denne opkræves via foreningens kasserer i december og sker på baggrund af menighedernes egne oplysninger om medlemstal.

Giv venligst besked om ændringer til årsskriftet og adresselisten til redaktør Mette Marslund på marslund@live.dk

Husk at **menigheden selv er ansvarlig for at få opdateret oplysninger på hjemmesiden.**

Henvendelser vedr. hjemmesidens opdatering rettes til Mogens Foldager, mogens.foldager@mail.dk

VALGMENIGHEDER

AULUM-VINDING-VIND Oprettet 1922. Medlemstal: 573

Formand: Annette Lindgaard, Grønningen 19, 7490 Aulum. Tlf. 9747 3233

Kasserer: Carsten Bjerre Nielsen, Skovvej 13, 7550 Sørvad. Tlf. 9743 8162

Forretningsfører: Harald Nielsen, Søndermarken 11, 7490 Aulum. Tlf. 9747 2798

E-mail: hnaulum@fiberpost.dk

Præst (2000): Kjeld Slot Nielsen, Holstebrovej 9, 7490 Aulum. Tlf. 9747 2413

E-mail: mail@avv-valgmenighed.dk

Web: www.avv-valgmenighed.dk

valgmenighed.dk

BALLE Oprettet 1885. Medlemstal: 250

Formand: Astrid Bjerggård Christensen, Mølletofte 5C, 7182 Bredsten. Tlf. 7588 1313

Mobil: 2917 9313

E-mail: abjc@privat.dk

Bogholder: Bente Loft Nielsen, Ringvejen 65, 7300 Jelling, tlf. 2869 6838

E-mail: bente@dit-bogholderi.dk

Præst (2002): Doris Tiedemann, Ballevej 41, 7182 Bredsten. Tlf. 7588 1050

E-mail: d.tiedemann@mail.dk

BERING Oprettet 1876. Medlemstal: 165

Formand: Lars A. Christensen, Græfthøjparken 157 G, 3 tv., 8260 Viby. Tlf.:6088 7650

E-mail: larschristensen0611@gmail.com

Kasserer: Else Marie Pedersen, Ustrupvej 18, 8660 Skanderborg. Tlf. 8652 2972

E-mail: fredensgaard@mail.dk

Præst (2008):Tine Frisenette, Torshøjvænget 15, 8361 Hasselager. Tlf. 8692 8878

E-mail: tinefrisenette@hotmail.com

BØVLING Oprettet 1875. Medlemstal: 719

Formand: Joan Flansmose Trelborg, Brogaardsvej 36, 7650 . Tlf. 9788 5251

E-mail: fam.trelborg@mail.dk

Kasserer: Else Marie Pedersen, Fårevej 130, 7650 Bøvlingbjerg. Tlf. 9788 5492

E-mail:

Præst (1998): Kurt Viggo Andersen, Præstevangen 1, 7650 Bøvlingbjerg. Tlf. 9788 5650

E-mail: kurtvandersen@mail.dk

FREDERIKSBORG

Oprettet 1909.

Medlemstal: 27

Formand: Ida Lykke Bang, Stenvænget 15, Gadevang, 3400 Hillerød. Tlf. 4826 6512E-mail: bangogbang@mail.dk**Kasserer:** Reinhard Längerich, Søtoften 13, 3450 Allerød. Tlf. 4817 1265E-mail: reinhard@post11.tele.dk**Præst** (2002): Anne Marie Lervad Thomsen, Kystvejen 47, 8000 Århus C. Tlf. 4825 0548E-mail: amlervadt@hotmail.com**GJELLERUP**

Oprettet 1904.

Medlemstal: 513

Formand: Karen Marie Holm, Søndermarken 6, Hammerum, 7400 Herning. Tlf. 9711 6756

Mobil: 2514 5271

E-mail: Karenmarie@holm.mail.dk**Kasserer:** Jørgen Lynggaard Pedersen, Øster Allé 26, 7400 Herning. Tlf. 9711 9301E-Mail: jlp@nypost.dk**Forretningsfører:** Birgitte Götze, Østergade 57, 7430 Ikast. Tlf. 9720 8712E-mail: birgittegotze@privat.dk**Præst** (1998) *fælles med Herning Valgmenighed:*

Morten Kvist, Nørre Alle 21, 7400 Herning. Tlf. 9712 0652.

E-mail: hgv@post.tele.dk**Web:** [www.h-g-](http://www.h-g-valgmenighed.dk)[valgmenighed.dk](http://www.h-g-valgmenighed.dk)**HAVREBJERG**

Oprettet 1904.

Medlemstal: 136

Formand: : Henning Ipsen, Lærketofte 12, 4281 Gørlev. Tlf. 5648 4277.E-mail: ipsenh@gmail.com**Kasserer:** Malene Frandsen, Enghaven 11, 4180 Sorø. Tlf. 5783 1261**Præst** (1992) *fælles med Høve Valgmenighed:*

Iben Schnell, Sorø Landevej 306, 4261 Dalmose. Tlf. 5818 6542. Mobil 4035 8056

E-mail: ibensnell@yahoo.dk**HERNING**

Oprettet 1904.

Medlemstal: 590

Formand: Laura Jepsen. 7400 Herning. Tlf. 9726 8054E-mail: jepsen.laura@gmail.com**Forretningsfører:** Grethe Nielsen, ??? Tlf. 3060 0335E-mail: grethenielsenhgv@gmail.com**Præst** (1998) *fælles med Gjellerup Valgmenighed:*

Morten Kvist, Nørre Alle 21, 7400 Herning. Tlf. 9712 0652

E-mail: hgv@post.tele.dk**Web:** www.h-g-valgmenighed.dk**HOLSTEBRO**

Oprettet 1883. (Frimenighed 1914-1966) Medlemstal: 1095

Formand: Karen Bjerre Madsen, Sundevedsgade 20, 7500 Holstebro. Tlf. 9742 4890E-mail: karen.bjerre.madsen@mail.dk**Kasserer:** Anders Møller-Nielsen, Lægårdsvej 57, 7500 Holstebro. tlf. 9740 4023E-mail: conny.m-n@mail.tele.dk**Forretningsfører:** Daisy Bruun Wium Nielsen, Munkbrovej 19, Nr. Felding, 7500 Holstebro.Tlf. 9742 5464 E-mail: Daisy@popx.dk**Præst** (2005): Peter Hedegaard, Valmuevej 57, 7500 Holstebro. Tlf. 9742 1023

Kontor: to. 16-18, Skolegade 32, 7500 Holstebro.

E-mail: phvalgm@mail.dk**Web:** www.holstebrovalgmenighed.dk**HØVE**

Oprettet 1879.

Medlemstal: 405

Formand: Kurt Kamp, Bakkenborgvej 18. st. tv., 4230 Skælskør. Tlf. 5819 0147**Kasserer:** Aslaug Bugge Clausen, Ærtebjergvej 18, Tjæreby, 4230 Skælskør. Tlf. 5814 1020**Præst** (1992) *fælles med Havrebjerg Valgmenighed:*

Iben Schnell, Sorø Landevej 306, 4561 Dalmose. Tlf. 5818 6542. Mobil 4035 8056

E-mail: ibensnell@yahoo.dk

KERTEMINDE DALBY	Oprettet 1868.	Medlemstal: 380
Formand: Karen Louise Loldrup Ravnebjerg, Vestergade 100, 5300 kerteminde. Tlf. 6532 4220 E-mail: ravnebjerg2@stofanet.dk		
Forretningsfører: Karl Andersen, Blochvænget 6, 5300 Kerteminde. Tlf. 6532 3315		
Præst (1996): Gustav Reck, Skolegade 30, 5300 Kerteminde. Tlf. 6532 1108 E-mail: gr@kdvalgmenighed.dk Web: www.kdvalgmenighed.dk		
KJELLERUP OG OMEGNS	Oprettet 1917.	Medlemstal: 424
Formand: Svend Åge Thomsen, Lindevej 30, 8620 Kjellerup. Tlf. 8688 1941 E-mail: sv.aage.thomsen@hotmail.com		
Kasserer: Mette Møller Nielsen, Mausingvej 20, 8620 Kjellerup. Tlf.:86886789 E-mail: mette.moller@nielsen.mail.dk		
Forretningsfører: Dorthe Kaa, Aabenraavej 28, 8600 Silkeborg. Tlf. 8680 4052 E-mail: dorthe-thomas@webspeed.dk		
Præst (1983): Karen Marie Ravn, Kirkebakken 13, Hørup, 8620 Kjellerup. Tlf. 8688 1110 Privat: Allingskovgårdsvej 24, Grauballe, 8600 Silkeborg. Tlf. 8687 7510 E-mail: kmravn@ofir.dk Web: www.kjellerupvalgmenighed.dk		
KLIM	Oprettet 1883.	Medlemstal: 539
Fællesformand: Knud Mathiasen, Falkevej 8, 9440 Åbybro. Tlf. 9824 1938 E-mail: mathiasenfalke8@mail.dk		
Kasserer: Grethe Thomsen, Bryggerivej 18, 9460 Brovst. Tlf. 9823 8433		
Præst (1996): Thorben Johannesen, Oddevej 65, Klim, 9690 Fjerritslev. Tlf. 9822 5214 E-mail: klimvalgmenighed@nordfiber.dk Web: www.klimvalgmenighed.dk		
KØBENHAVNS	Oprettet 1890.	Medlemstal: 61
Formand: Jens Hestbech, Gl.Kongevej 19,3. 1910 København V. Tlf 3324 8597 E-mail: he@cg-gym.dk		
Forretningsfører: Ingrid Hentze, Fjordvænget 6, 6300 Gråsten. Tlf. 3634 1528		
Præst (2005) <i>fælles med Vartov Valgmenighed:</i> Niels Grønkjær, Løngangstræde 24.2, 1468 København K. Tlf. 3313 3031 E-mail: ng@kvvv.dk Web: www.kvvv.dk		
LEMVIG OG OMEGNS	Oprettet 1883.	Medlemstal: 616
Formand: Daniel Eiler, Østerbrogade 33, 7620 Lemvig. Tlf. 9788 9700 E-mail: bodil-daniel@dlqpost.dk		
Kasserer: Gustav Madsen. Nørremøllevej 5, 7620 Lemvig. Tlf. 9782 0596 E-mail: gustav@lemvigbiogas.dk		
Forretningsfører: Aase Skovmose Kallesøe, Kokholmvej 5, 7620 Lemvig. Tlf. 9783 6575 E-mail: ask@lemvig-vest.dk		
Præst (2005): Signe Paludan, Kirkevej 4, 7620 Lemvig. Tlf. 9782 0052 E-mail: spaludan@mail.dk		
MELLERUP	Oprettet 1890.	Medlemstal: 145
Formand: Aage Blicher Jepsen, Fjordbakken 8, 8900 Randers. Tlf. 8644 2085 E-mail: maa@elromail.dk		
Kasserer: Ellen Mønsted Larsen, Fjordbakken 19, Mellerup, 8900 Randers Tlf. 8644 1818 E-mail: emoenstedlarsen@skylinemail.dk		
Præst (2004): Benedicte Præstholm, Byagervej 82 P, 8330 Beder. Tlf. 5090 1677 E-mail: benedicte@hammerpraestholm.dk Web: www.mellerupvalgmenighed.dk		
NORDDJURLANDS	Oprettet 1948.	Medlemstal: 548
Formand: Jens Anker Boelsmand, Langbjergvej 10, 8961 Allingåbro. Tlf. 8648 6635		

E-mail: boelsmand@elromail.dk

Kasserer: Kurt Nielsen. Langgade 51, 8961 Allingåbro. Tlf. 8648 6745

E-mail: kurt@kingjazz.dk

Præst (2008): Karen Marianne Kristensen, Søndermarksvej 43, 8961 Allingåbro. Tlf. 8648 6003

E-mail: norddjurslandsvalgmenighed@mail.dk

Hjælpepræst: Benedicte Præstholt, Byagervej 82 P, 8330 Beder. Tlf. 8619 6845

E-mail: benedicte@hammerpraestholm.dk

Web: www.norddjurslands-valgmenighed.dk

ODDER

Oprettet 1886.

Medlemstal: 134

Formand: Jens Rasmussen, Smederupvej 15, 8300 Odder. Tlf. 8655 4277

E-mail: jens.rasmussen.smederup@gmail.com

Kasserer: Colin Walpole Tlf. 3049 8972 **Kontor:** Rørthvej 34, 8300 Odder. Tlf. 8656 0076

E-mail: kassereren@oddervalgmenighed.dk

Præst (2004): Kim Arne Pedersen, Rørthvej 34, 8300 Odder. Tlf. 8654 2297/8622 8658

E-mail: pastorkimarnep@oddervalgmenighed.dk

Hjælpepræst: Anders Eskedal, Hammervænget 33, 8310 Tranbjerg. Tlf. 8629 2504/2077 7168

E-Mail: madsen.eskedal@webspeed.dk

Web: www.oddernettet2.dk/valgmenodder/

ODENSE

Oprettet 1883.

Medlemstal: 602

Formand: Lone Ejdrup Nielsen, Rahbeksvej 20, 5230 Odense M. Tlf. 6619 2928

E-mail: lone_ejdrup@galnet.dk

Regnskabsfører: Jørgen Hansen, Lærkevången 15, Snestrup, 5210 Odense NV.

Tlf. 6616 1493

E-mail: jorgen.hansen@talnet.dk

Præst: (2004) Inger Hjuler Bergeon, Finsens Allé 25, 5230 Odense M. Tlf. 6612 5705.

E-mail: ihb@km.dk

Web: www.odensevalgmenighed.dk

OSTED

Oprettet 1924.

Medlemstal: 380

Formand: Kai Michelsen, Orupgaard, Orupvej 4, 4330 Hvalsø. Tlf. 4649 7625

E-mail: kmi@bruunhjejle.dk

Kasserer: Kirsten Blankensteiner, Lejrevej 84, 4320 Lejre. Tlf. 4649 8480

E-mail: kirstenbla@mail.dk

Præst (2002): Laura Lundager Jensen, Langetoft 1, Osted, 4000 Roskilde. Tlf. 4649 7311

E-mail: luje@phmetropol.dk

Hjælpepræst (2009): Christian Balslev-Olesen, Lejrevej 23 C, 4320 Lejre. Tlf. 2487 2614

E-mail: christianbalslev@gmail.com

RYSLINGE

Oprettet 1865.

Medlemstal: 894

Formand: Karen Rosager. Lillemarksvej 30, 5750 Ringe, Tlf. 6262 2199

E-mail: karenrosager@gmail.com

Kasserer: Lena Schmidt, Krokusvej 10, 5750 Ringe. Tlf. 6262 2572

E-mail: Ryslinge.Valgmenighed@5750.dk

Præst (2000): Michael Nielsen, Aaskovvej 2, 5856 Ryslinge. Tlf. 6267 1073

E-mail: ryslingevalgmenighed@mail.dk

SKANDERUP

Oprettet 1910.

Medlemstal: 315

Formand: Peter Møller, Bremhøj 5, Gelballe, 6640 Lunderskov, Tlf. 4017 7048

E-mail: bremhoj@gmail.com

Kasserer: Benny Thaysen Thomssen, Ulveryggen 9, Skanderup, 6640 Lunderskov. Tlf. 7559 4115

Præst (2001): Sven Thorgård, Kastanieallé 47, Skanderup, 6640 Lunderskov. Tlf. 7559 4089

E-mail: Sven_Thorgaard@hotmail.com

STEVNS

Oprettet 1884.

Medlemstal: 138

Formand: Hans Dalgaard, Storemarksvej 22, 4673 Rødvig Stevns. Tlf. 5650 6684

E-mail: aaasager@familie.tele.dk

Kasserer: Kristen Haugaard Nielsen, Thorsvænget 45, 4673 Rødvig. Tlf. 5650 8253

E-mail: kristen.haugaard@email.dk

Præst (2005): Kristian Massey Møller, Vandringsvej 20, Gevnø, 4660 Store Heddinge. Tlf. 5650 8113
E-mail: massey@post.cybercity.dk **Web**, se: www.tryggevaeldeprovsti.dk
Hjælpepræst: Aksel Bording, Thorsvænge 30, 4673 Rødvig, Stevns. Tlf. 3696 4813
E-Mail: ak.bording@gmail.com

SDR. NÆRÅ Oprettet 1874. Medlemstal: 1334
Formand: Svend E. Moeskjær, Faunavænget 8, Sdr. Nærå, 5792 Årslev. Tlf. 6599 2332
E-mail: se@moeskjaer.com
Kasserer: Else Rasmussen, Smedebakken 21, Tarup, 5792 Årslev. Tlf. 6597 2301
Præst (1980): Claus Kaas Johansen, Stationsvej 171, Sdr. Nærå, 5792 Årslev. Tlf. 6599 1102
E-mail: kaasvalg@post6.tele.dk **Web:** www.valgmenigheden.dk

UBBERUP Oprettet 1873. Medlemstal: 570
Formand: : Claus T. Eriksen, Sønderstrandsvej 78, 4400 Kalundborg. Tlf. 5950 4837
E-mail: ct.eriksen@vip.cybercity.dk
Kasserer: Lonny Sørensen, Rugtvedvej 10, 4470 Svebølle. Tlf. 5929 4052
E-mail: rugtvedvej@email.dk
Præst (2008): Marianne Aagaard Skovmand, Tingvejen 47, Ubberup, 4400 Kalundborg.
Tlf. 5950 7008
E-mail: ubberupvalgmenighed@mail.dk **Web:** www.ubberupvalgmenighed.dk

VALLEKILDE Oprettet 1882. Medlemstal: 547
Formand: Erling Christensen 14, Høve Bygade 22 B, 4550 Asnæs. Tlf. 5965 2954
E-mail: Se_hoeve@yahoo.dk
Kasserer: Jytte Gynther, Kirkestien 4, Vallekilde, 4534 Hørve. Tlf. 5965 6683
E-mail: jytteg@worldonline.dk
Præst (1992): Janne Christiane Sulkjær, Triersvej 4, Vallekilde, 4534 Hørve. Tlf. 5965 6580
E-mail: mail@vallekilde-valgmenighed.dk **Web:** vallekilde-valgmenighed.dk

VARTOV Oprettet 1920. Medlemstal: 459
Formand: Margaretha Balle-Petersen, Sølvgade 30, 3.tv., 1307 København K. Tlf. 3311 8173
E-mail: margaretha_balle-petersen@hotmail.com
Forretningsfører: Kurt Gotfredsen, Opnæsgård 57, 1.th, 2970 Hørsholm. Tlf. 3195 6372
Præst (2005) *fælles med Københavns Valgmenighed:*
Niels Grønkjær, Løngangstræde 24, 1468 København K. Tlf. 3313 3031
E-mail: ng@kvvv.dk **Web:** www.kvvv.dk

VEJSTRUP Oprettet 1874/75. Medlemstal: 523
Formand: Lone Arntzen, Albjergvej 47, 5883 Oure. Tlf.: 6228 1638
E-mail: lonearntzen@gmail.com
Forretningsfører: Lone Rosager Poulsen, Edelsmindevej 11, 5700 Svendborg.
Tlf. 6222 2681 eft. kl. 16
E-mail: emlf@mail.tele.dk
Præst (2009): Anders Carlsson, Landevejen 65, 5882 Vejstrup. Tlf. 6228 1081
E-mail: vejstrupvalgmenighed@vejstrupmail.dk **Web:**
www.vejstrupvalgmenighed.dk

VRÅ Oprettet 1900. Medlemstal: 394
Formand: Jens Sigh, Højskolevej 10, 9760 Vrå. Tlf. 9898 2401
Kasserer: Inger Larsen, Højskolebakken 2C, 9760 Vrå. Tlf. 9667 1105
Præst (2000): Lene Graarup, Vestergade 41, 9760 Vrå. Tlf. 9898 1277
E-mail: lene@vraahojskole.dk

FRIMENIGHEDER

BOVLUND Oprettet 1879. Medlemstal: 266

Formand: Birthe Schmidt, Bovlundbjergvej 31, 6535 Branderup. Tlf. 7483 5191

E-mail: 3jbn@ofir.dk

Kasserer: Lasse Bergholdt, Buen 10, 6541 Bevtoft. Tlf. 7451 4149

E-mail: buen10@gmail.com

Præst (1992): Sten Kaalø, Bovlund Bjergvej 23, 6535 Branderup. Tlf. 7483 5143

HUNDBORG Oprettet 1893. Medlemstal: 30

Formand: Ole Andersen, Hundborgvej 72, 7700 Thisted. Tlf. 2051 5543

Kasserer: Anne Louise Haack Olsen, Todbølvej 13, 7752 Snedsted. 97934606

Præst (1998): Kurt Viggo Andersen, Præstevangen 1, 7650 Bøvlingbjerg. Tlf. 9788 5650

E-mail: kurtvandersen@mail.dk

MORSØ Oprettet 1871 (valgmenighed indtil 1883). Medlemstal: 1472

Formand: Egon Vestergaard, Lyngvænget 69, Glyngøre, 7870 Roslev. Tlf. 9773 1696

E-mail: egonvestergaard@hotmail.com

Kasserer: Elin H. Krarup, Annettesvej 4, Solbjerg, 7950 Erslev. Tlf. 9774 1416

E-mail: skrarup@post2.tele.dk

Præst (2010): Hanne Dahl, Præstbrovej 347, Øster Jølby, 7950 Erslev. Tlf. 9774 1014

E-mail: hannedahl@hannedahl.dk

RYSLINGE Oprettet 1865. Medlemstal: 534

Formand: Søren Ellegaard, Bymarksvej 15, 5600 Fåborg. Tlf. 6261 1218

E-mail: formanden@ryslingefrimenighed.dk

Kasserer: Flemming Rasmussen, Bjertevej 16, Herringe, 5750 Ringe. Tlf. 6262 3731

Præst (2003): Mikkel Crone Nielsen, "Kirkely", Gråbjergvej 4, 5856 Ryslinge. Tlf. 6267 1095

E-mail: mikkelcrone@hotmail.com

RØDDING Oprettet 1874. Medlemstal: 805

Formand: Gunnar E. Gram, Rødding Bakkevej 1, 6630 Rødding. Tlf.: 7484 2420

E-mail: ann-gunnar@ofir.dk

Forretningsfører: Lasse Bergholdt, Buen 10, 6541 Bevtoft. Tlf. 7484 1129

E-mail: buen10@gmail.com

Præst: (2007) Mette Geil, Kirkebakken 2, 6630 Rødding. Tlf. 7484 1117

E-mail: mette.geil@dbmail.dk

THORSTED Oprettet 1883. Medlemstal: 100

Formand: Grethe Kirk, Åvænget 4, 7700 Thisted. Tlf.: 9797 1015

E-mail: grethekirk@forum.dk

Kasserer: Kisser Bjerregård, Lars Kjærsvej 20, 7700 Thisted Tlf. 9797 7414

E-mail: kisser@lite.dk

Præst (2009): Peter Haandsbæk Jensen, Grønlandsvej 2, 7700 Thisted. Tlf: 4243 0957

E-Mail: plutovej@gmail.com

TRÆNGSTRUP/FARSØ Oprettet 1888. Medlemstal: 105

Formand: Per Liengaard, Graabølle 82, 9640 Farsø. Tlf. 9863 1258

Kasserer: Bent Jensen, Nyrupvej 8, 9600 Aars. Tlf. 9862 1937

E-mail: kjeldgaard@mail.tele.dk

Præst (1984): Ole Beck, Trængstrupvej 99, 9541 Suldrup. Tlf. 9865 323

E-mail: ole@becks.dk

SYDFYNS Oprettet 1991. Medlemstal: 172

Formand: Finn Hammer, Knudsbøllevej 15, 5700 Svendborg. Tlf. 6222 7117

E-mail: formand@sydfynsfrimenighed.dk

Kasserer: Jürgen R. Braun, Vindeby Pilevej 3, 5700 Svendborg. Tlf. 6222 5633

E-mail: kasserer@sydfynsfrimenighed.dk

Præst (2007): Bodil Greve Schüle Schmidt, Lindevej 11, 5900 Rudkøbing. Tlf. 6057 1122.
/mobil 2057 4031. Træffetid kl.17-18 på kontoret.

E-mail: Bodil-Schmidt@hotmail.com

Web: www.sydfynsfrimenighed.dk

ÅGÅRD

Oprettet 1887.

Medlemstal: 449

Formand: Jørgen Søgaard, Brakkervej 31, 6040 Egtved. Tlf: 7555 4053

E-mail: aj.brakker@gmail.com

Forretningsfører: Bjarne Iversen, Toften 20, Gravens, 6040 Egtved. Tlf. 7555 3765

E-mail: frimenigheden@aaganet.dk

Præst (1997): Henrik Jensen, Kirkebakken 6, Ågård, 6040 Egtved. Tlf. 7555 3122

E-mail: jambo@post8.tele.dk

Web: www.aagaardfrimenighed.dk

FORENINGENS BESTYRELSE

Formand: Margaretha Balle-Petersen, Sølvgade 30,3 tv, 1307 København K.
Tlf. 3311 8173. E-mail: margaretha_balle_petersen@hotmail.com

Næstformand: Jens Anker Boelsmand, Langbjergvej 10, 8961 Allingåbro.
Tlf.: 8648 6635. E-mail: boelsmand@elromail.dk

Kasserer: Mogens Foldager, Burhøjvej 4, Bjergby, 7950 Erslev.
Tlf. 9774 0549. E-mail: mogens.foldager@mail.dk

Sekretær: Aksel Bording, Thorsvænge 30, 4673 Rødvig, Stevns
Tlf. 3696 4813. E-mail: ak.bording@gmail.com

Redaktør: Mette Marslund, Østervangen 33 B, 5883 Oure
Tlf. 62 23 16 13. E-mail: marslund@live.dk

SUPPLEANTER

Sjælland: Laura Lundager Jensen, Langetoft 1, Osted, 4000 Roskilde, Tlf. 4649 7311

Fyn: Karen Bisgaard, Hesselhavevej 14, 5856 Ryslinge, Tlf. 6267 2240

Jylland: Karen Marie Holm, Søndermarken 6, Hammerum, 7400 Herning. Tlf. 9711 6756

REVISORER

Suppleant: Anders Lundsgaard, Poppelvej 35, 5230 Odense M. Tlf. 6611 6406

Orlovskasse: Esben Hansen, Nørrebyen 30, Solbjerg, Erslev. Tlf 9774 1505

Suppleant: Anders Lundsgaard, Poppelvej 35, 5230 Odense M. Tlf. 6611 6406

Suppleant: Esben Hansen, Nørrebyen 30, Solbjerg, Erslev. Tlf 9774 1505

Foreningen af Grundtvigske Valg- og Frimenigheder. Årsskrift 2011.

Redaktør: Mette Marslund (ansv.) Tryk: Trykteam. Svendborg.

Kort og kørselsvejledning til Liselund

Man kommer til Liselund fra motorvej E20 ved at tage afkørsel 39 mod Slagelse S. Fra Jylland og Fyn drejes til højre ad Sdr. Ringvej og derefter ad første vej til højre, Grønningen. Fra København fortsættes ligeud til Grønningen. Der drejes til venstre ad Slotsalleen og derefter til venstre ved skiltet med Liselund.